

INTERNATIONAL JOURNAL OF CREATIVE RESEARCH THOUGHTS (IJCRT)

An International Open Access, Peer-reviewed, Refereed Journal

ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ: ದ್ರಾವಿಡ-ಕೇರಳ ಶೈಲಿಗಳ ಸಮನ್ವಯದ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಶ್ರೀ ಸುಖಾನಂದ ಶೆಟ್ಟಿ

ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ವಾನ್

ಭಂಡಾರ್‌ಕಾರ್ಸ್ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು, ಕುಂದಾಪುರ

೧. ಪೀಠಿಕೆ

ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಶ್ರೀಮಂತ ದೇವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕರಾವಳಿಯ ಆರ್ಭಟ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನ ನಿಗೂಢತೆಯ ಸಂಧಿಸ್ಥಾನವಾದ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯ'ವು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ. ಕೊಡಚಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ, ಪವಿತ್ರ ಸೌಪರ್ಣಿಕ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಟಡವಾಗಿರದೆ, ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದ ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಪ್ತ ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಕೊಲ್ಲೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ 'ಶಕ್ತಿ ಪೀಠ'ವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶವು ದೇವಾಲಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಹೋಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲೂರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಇದು 'ದ್ರಾವಿಡ' ಮತ್ತು 'ಕೇರಳೀಯ' ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಗಳ ಅಪರೂಪದ ಸಮ್ಮಿಲನವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಕೆಳಭಾಗದ ಕಲ್ಲಿನ ಭದ್ರವಾದ ರಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದ ಗೋಪುರಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದರೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಧಾರಾಕಾರ ಮಳೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಇಳಿಜಾರಾದ ತಾಮ್ರದ ಮೇಲ್ದಾಳಗಳು ಮತ್ತು ಮರದ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಕೇರಳದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ನೇರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿವೆ. ಹೀಗೆ, ಕಲ್ಲಿನ ದೃಢತೆ ಮತ್ತು ಮರದ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಮೇಳೈಸಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ. ಇದು ರಾಜಕೀಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರದೆ, ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮೂಕಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕದಂಬರು, ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯವು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಭೇಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ 'ಸಲಾಂ ಆರತಿ'ಯವರೆಗಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಕೊಲ್ಲೂರು ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯದ ಈ ಬಹುಮುಖ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು, ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳು, ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

೨. ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣ

ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಕೇವಲ ನಿಸರ್ಗದ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರದೆ, ಅದು ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೈವಿಕ ಆರಾಧನೆಗೆ ಪುರಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಂತಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ, ಪುಣ್ಯ ನದಿಯಾದ 'ಸೌಪರ್ಣಿಕಾ' ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭವ್ಯವಾದ 'ಕೊಡಚಾದ್ರಿ' ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದೆ. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ, ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿ ಮತ್ತು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಪರ್ವತಗಳು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಕೋಟೆಯಂತೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. 'ಸೌಪರ್ಣಿಕಾ' ನದಿಯು ಕೊಡಚಾದ್ರಿಯ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಆವಾಸಸ್ಥಾನದ ಮೂಲಕ ಹರಿದು ಬರುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಔಷಧೀಯ ಗುಣಗಳಿವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳವು 'ಜಲ' ಮತ್ತು 'ಪರ್ವತ' ತತ್ವಗಳ ಸಂಗಮವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರವಾದ ದೈವಿಕ ಕಳೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದ್ದು, ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ, ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಕೋಲ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಈ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಘೋರ

ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು. ಅವರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಶಿವನು ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರಿನಿಂದಾಗಿಯೇ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಕೋಲಾಪುರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದು, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅದು 'ಕೊಲ್ಲೂರು' ಎಂದು ರೂಪಾಂತರವಾಯಿತು. ಆದರೆ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ 'ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದೇವಿ ಮತ್ತು ಅಸುರನ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಕಾರಣ. ಕಮಾಸುರನೆಂಬ ರಕ್ತಸನು ಶಿವನಿಂದ ಅಮರತ್ವದ ವರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ವಾಗ್ವಿಯು ಅವನಿಗೆ ವಾಕ್ಯಾತುರ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಮೂಕನನ್ನಾಗಿ (ಮಾತು ಬಾರದವನು) ಮಾಡಿಳು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತಗೊಂಡ ಆ 'ಮೂಕಾಸುರ'ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಆದಿಶಕ್ತಿಯು ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದಳು. ಮೂಕಾಸುರನ ವಧೆಯ ನಂತರ, ದೇವಿಯು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಂತು 'ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ' ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾದಳು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಬಲ ಐತಿಹ್ಯವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು ದೊರೆತದ್ದು ದಾಶನಿಕರಾದ ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಆಗಮನದ ನಂತರವೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶಂಕರರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ, ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ವಯಂಭೂ ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತರು. ಕೇವಲ ಲಿಂಗ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲು, ಅವರು ದೇವಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಪಂಚಲೋಹದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಲಿಂಗದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಬಲವಾದ 'ಶ್ರೀಚಕ್ರ'ದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಘಟನೆಯು ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪೂಜಾ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಶಂಕರರು ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಮತ್ತು ದೇವಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೆ 'ಶಾಂಕರ ಪೀಠ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಕಾರ, ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದ ಶಂಕರರು ಶಕ್ತಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ವೈದಿಕ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿದಕ್ಕೆ ಈ ಪೀಠ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಚಕ್ರ ಸ್ಥಾಪನೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೊಲ್ಲೂರು, ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯಿರಿಬ್ಬರ ಸನ್ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು.

೨. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಶೈಲಿ: ದ್ರಾವಿಡ ಮತ್ತು ಕೇರಳ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯ

ಭಾರತೀಯ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯವು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರಬಲವಾದ 'ದ್ರಾವಿಡ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ' ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ 'ಕೇರಳೀಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ'ಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದರೊಡನೆ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿರುವುದು. ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ದ್ವಾರದ ರಚನೆಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವ ವಿಪರೀತ ಮಳೆ ಮತ್ತು ತೇವಾಂಶವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು 'ಕೇರಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ'ಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲಿನ ಮಾಡಿನ ಬದಲಾಗಿ, ನೀರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗಲು ಇಳಿಜಾರಾದ ಮತ್ತು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತಿರುವ (Tiered) ಛಾವಣಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೃಢವಾದ ಮರದ ದೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ತಾಮ್ರದ ತಗಡುಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಾಂಗಣವನ್ನು ತಂಪಾಗಿರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ, ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಕಠಿಣತೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರ ಹಾಗೂ ಲೋಹದ ಲಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ಮೂಲಕ, ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

೩. ಗರ್ಭಗುಡಿ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಗೋಪುರ

ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುವ ಗರ್ಭಗುಡಿಯು ಸರಳವಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಚೌಕಾಕಾರದ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಚೌಕಾಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪವಿತ್ರ ಕೋಣೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತವಲ್ಲದೆ, ಬದಲಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಒಡಲಿಂದ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಾನೇ ಉದ್ಭವಿಸಿದ 'ಸ್ವಯಂಭೂ ಲಿಂಗ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ದ್ವಾರವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು, ಭಕ್ತರು ತಲೆಬಾಗಿ ದೈವದ ಮುಂದೆ ಶರಣಾಗತಿಯ ಭಾವದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮಂದಬೆಳಕು ಮತ್ತು ದೀಪದ ಕಾಂತಿಯು ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ರಹಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತೆಯು ಇಲ್ಲಿನ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿರುವ 'ಸ್ವರ್ಣರೇಖೆ'ಯಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಅಥವಾ ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಾಗ ಲಿಂಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಗೆರೆ (ಸ್ವರ್ಣರೇಖೆ) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಗೆರೆಯಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಆಳವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ರೇಖೆಯು ಲಿಂಗವನ್ನು ಅಸಮಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ನಂಬಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಬಲಭಾಗದ ಕಿರಿಯ ಭಾಗವು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದರೆ, ಎಡಭಾಗದ ಹಿರಿಯ ಭಾಗವು ತ್ರಿಶಕ್ತಿಯರಾದ ಮಹಾಕಾಳಿ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಸರಸ್ವತಿಯರ ಸಂಗಮವಾಗಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವೆಂಬ 'ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ' ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಈ ಲಿಂಗವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಂಕರರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಪಂಚಲೋಹದ ಮೂಕಾಂಬಿಕೆಯ ವಿಗ್ರಹವಿದ್ದು, ಇದು ನಿರಾಕಾರ (ಲಿಂಗ) ಮತ್ತು ಸಾಕಾರ (ವಿಗ್ರಹ) ಆರಾಧನೆಯ ಅಪರೂಪದ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಂತಿರುವ 'ವಿಮಾನ ಗೋಪುರ'ವು ದೇವಾಲಯದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಕಿರೀಟಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಕೇರಳ ಶೈಲಿಯ ಪಿರಮಿಡ್ ಆಕಾರದ ಈ ಗೋಪುರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಲೇಪನವಿರುವ ತಾಮ್ರದ ಹಾಳೆಗಳಿಂದ ಹೊದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ದೇವಾಲಯದ ಪಾವಿತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ರಾಜವೈಭವವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

೫. ಮಂಟಪಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕಾರ ವಿನ್ಯಾಸ

ದೇವಾಲಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಒಳಾಂಗಣ ಮತ್ತು ಹೊರಾಂಗಣಗಳು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದ ಆಗ್ನೇಯ ಮತ್ತು ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಂಟಪ' ಮತ್ತು 'ಸರಸ್ವತಿ ಮಂಟಪ'ಗಳೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಇವು ಕೇವಲ ಕಲ್ಲಿನ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ದೇವಿಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಐಶ್ವರ್ಯದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಸರಸ್ವತಿ ಮಂಟಪ'ವು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ನವರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಶುಭ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ (ವಿದ್ಯಾರಂಭ) ಮಾಡಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಈ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ 'ವಿದ್ಯಾ ಪೀಠ'ದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರುವ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಕಂಬಗಳು (ಸ್ತಂಭ) ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳು, ಪೌರಾಣಿಕ ದೃಶ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಾಲಂಕಾರಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಮೇಲ್ಮಾವಣೆಯ ಮರದ ರಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ವೈರುಧ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯ ಕಟ್ಟಡ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ನೇರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಕೇರಳದಲ್ಲಿ 'ಚುಲಂಬಲಂ' (Chuttambalam) ಅಥವಾ 'ನಾಲಂಬಲಂ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಚೌಕಾಕಾರದ ಪ್ರಾಕಾರ ವಿನ್ಯಾಸವು ಇಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದು ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವ ಒಂದು ರಕ್ಷಣಾ ಕವಚದಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ವಿಪರೀತ ಮಳೆ ಮತ್ತು ಸುಡುವ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯಲು ಈ ಮುಚ್ಚಿದ ಪ್ರಾಕಾರವು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ, ಆ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಹವಾಮಾನದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತರು ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಈ ಪ್ರಾಕಾರದ ವಿನ್ಯಾಸವು ಅತ್ಯಂತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ದೀರ್ಘವಾದ ವರಾಂಡಗಳು ಮತ್ತು ಛಾವಣಿಯ ವಿನ್ಯಾಸವು ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಕು ಅಡತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ (Cross-ventilation) ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಎಷ್ಟೇ ಜನಸಂದಣಿಯಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಎಷ್ಟೇ ತಾಪಮಾನವಿದ್ದರೂ, ದೇವಾಲಯದ ಒಳಭಾಗವು ಯಾವಾಗಲೂ ತಂಪಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೬. ದೀಪಸ್ತಂಭ ಮತ್ತು ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ: ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯ

ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಕ್ತರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕ ರಚನೆ ಎಂದರೆ ಗಗನಮುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಬೃಹತ್ 'ದೀಪಸ್ತಂಭ'. ಸುಮಾರು ೪೦ ಅಡಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವಿರುವ ಈ ಕಂಬವು ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅದ್ಭುತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಏಕಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ತಂಭವು ಏಕಶಿಲೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಕಲ್ಲುಗಳ ಜೋಡಣೆ (Interlocking) ಎಷ್ಟು ನಿಖರವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಒಂದೇ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ತಂಭವು ಬೃಹತ್ತಾದ 'ಕೂರ್ಮಾವತಾರ'ದ (ಆಮೆ) ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಆಮೆಯು ಜಗತ್ತಿನ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ; ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ಆಧಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಂಬದ ಮೈಮೇಲೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹಣತೆಗಳನ್ನು (ದೀಪದ ಗೂಡುಗಳು) ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಂತಹ ವಿಶೇಷ ಹಬ್ಬದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 'ಲಕ್ಷ ದೀಪೋತ್ಸವ'ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಾಗ, ಇದು ಕೇವಲ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಸೀಳುವ ಜ್ಞಾನದ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ ಅಥವಾ 'ಅಗ್ನಿ ಸ್ತಂಭ'ದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ದೀಪಸ್ತಂಭದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ನೇರ ಎದುರಿಗೆ, ತಾಮ್ರ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಕವಚವಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ 'ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ'ವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ, ಇದು ದೇವಾಲಯದ ಬೆನ್ನುಮೂಳೆಯಂತೆ (Spine) ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೂಲ ರಚನೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೃಢವಾದ ಮರದಿಂದ (ತೇಗ ಅಥವಾ ಹಲಸು) ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಲೋಹದ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವು 'ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶದ ನಡುವಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಸೇತುವೆ' (Axis Mundi) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

೭. ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೊಡುಗೆ

ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಇದು ಕೇವಲ ಭಕ್ತರ ದೇಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದಿದ್ದಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಆಳಿದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಬಲ ರಾಜವಂಶಗಳ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ವಿಕಸನಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡು ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿಯನ್ನು ಆಳಿದ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಪಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ೧೬ ಮತ್ತು ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರಾದ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವು ಮಹತ್ತರವಾದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮರದ ರಚನೆಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮತ್ತು ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾದ ಶಿಲಾಮಯ (ಕಲ್ಲಿನ) ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕೆಳದಿಯ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯು ದೇವಿಯ ಪರಮ ಭಕ್ತೆಯಾಗಿದ್ದು, ಆಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ರತ್ನಖಚಿತ ಆಭರಣಗಳು ಮತ್ತು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಒಡವೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ದೇವಾಲಯದ ಖಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದು, ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸವಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಾಶ್ರಯ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಇತಿಹಾಸದ ಮತ್ತೊಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸೌಹಾರ್ದಯುತ ಅಧ್ಯಾಯವೆಂದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಗಾರ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ ಭೇಟಿ. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವಾಗ ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನ್ ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದನು. ದೇವಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದ ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಪಾವಿತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ ಸುಲ್ತಾನನು, ದೇವಿಗೆ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿಯ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ಸಲಾಂ ಆರತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಿಗೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸಹಬಾಳ್ವೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

೮. ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮತ್ತು ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರ

ಕೊಲ್ಲೂರು ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯವು ಕೇವಲ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಕಟ್ಟಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮತ್ತು ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರದ (Metallurgy) ಒಂದು ಜೀವಂತ ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಭಾಗದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಯೆಂದರೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಿಯ ಮನಮೋಹಕ ವಿಗ್ರಹ. ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಮಹಾನ್ ದಾರ್ಶನಿಕರಾದ ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ವತಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ ವಿಗ್ರಹವು 'ಪಂಚಲೋಹ'ಗಳಿಂದ (ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರ, ಹಿತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಸೀಸ/ಕಬ್ಬಿಣದ ಮಿಶ್ರಣ) ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಆಧುನಿಕ ಉಪಕರಣಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಐದು ವಿಭಿನ್ನ ದ್ರವನ ಬಿಂದುಗಳನ್ನು (Melting Points) ಹೊಂದಿರುವ ಲೋಹಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ, ಇಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ದೈವಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಎರಕ ಹೊಯ್ದಿರುವುದು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಭಾರತೀಯ ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ದೇವಿಯು ಶಂಖ ಮತ್ತು ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದು, ಇದು ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಸೊಗಸು ಕೇವಲ ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗಣಪತಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಕಠಿಣವಾದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ 'ಅಲಂಕಾರ ಕಲೆ' ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳು. ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಚಿನ್ನದ ಮುಖವಾಡ ಮತ್ತು ರತ್ನಖಚಿತ ಆಭರಣಗಳು ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಆಭರಣ ತಯಾರಿಕಾ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ (Jewellery Craftsmanship) ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿವೆ.

೯. ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ಹಸಿರು ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಕೊಲ್ಲೂರು ಶ್ರೀ ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯವು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಪಾಲಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಒಂದು 'ಜೀವಂತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ'ವಾಗಿದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ದ್ರಾವಿಡ ಮತ್ತು ಕೇರಳ ಶೈಲಿಯ ಅಪರೂಪದ ಸಮ್ಮಿಲನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಕೇರಳ ಶೈಲಿಯ ಮರದ ಲಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು, ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಕಲೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆದಿ ಶಂಕರರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ರಾಜಾಶ್ರಯದವರೆಗೆ, ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನ ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತನ ನಂಬಿಕೆಯವರೆಗೆ—ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ಧಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿವೆ. ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸ, ರಾಜರ ದಾನ-ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಕುಶಲತೆಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಭರಾಟೆಯ ನಡುವೆಯೂ, ತನ್ನ ಪಾವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೊಲ್ಲೂರು, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅರಸಿ ಬರುವವರಿಗೆ ತಾಯಿ ಮಡಿಲಿನ ಅನುಭವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ ದೇವಾಲಯವು ಕೇವಲ ದೈವದ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುವ ತಾಣವಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ 'ದರ್ಶನ' (Philosophical Vision) ಪಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ.

೧೦. ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು (Bibliography)

1. ಕಾಮತ್, ಸೂರ್ಯನಾಥ ಯು. (2002). ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಇತಿಹಾಸ. ಬೆಂಗಳೂರು: ಎಂ.ಸಿ.ಸಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್.
2. ರಾವ್, ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ. (1995). ಭಾರತೀಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕೋಶ (ಸಂಪುಟಗಳು). ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ.
3. ಚಿಟಿಯಪ್ಪ, ಕೆ. (1985). ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರು. ಮೈಸೂರು: ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ.
4. ಸುಂದರ, ಎ. (1990). ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ. ಗದಗ್: ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ.
5. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಪಿ. (1975). ಸ್ಟುಡೀಸ್ ಇನ್ ತುಳುವ ಹಿಸ್ಟರಿ ಅಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ (ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ). ಮಣಿಪಾಲ: ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್.
6. ಕರ್ನಾಟಕ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ (ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಪುಟಗಳು). ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.
7. ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು: ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ (Epigraphia Carnatica).